

ТЕМА ЛЕКЦІЇ

**«Предмет, завдання та значення дисципліни
«Основи медичних знань».
Поняття про здоров'я та хворобу»**

Пузік С.Г.

доцент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я

11 лютого 2020

План лекції

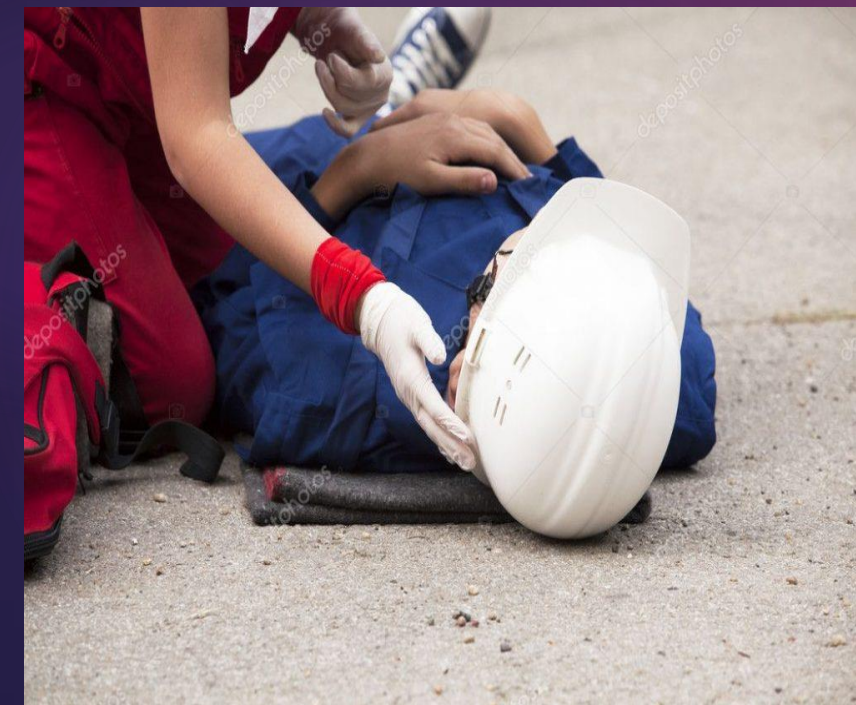
1. Предмет і завдання та значення дисципліни «Основи медичних знань».
2. Поняття «здоров'я».
3. Формування здорового способу життя. Фізичні вправи. Механізми оздоровчої дії фізичних вправ.
4. Поняття про хворобу.
5. Класифікація хвороб. Міжнародна класифікація хвороб X перегляду. Відомості про Міжнародну класифікацію хвороб XI.
6. Уявлення про Міжнародну класифікацію функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародну класифікацію функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).
7. Поняття перша медична допомога.

1.

**Предмет і завдання та значення
дисципліни
«Основи медичних знань»**

Основи медичних знань

- це комплекс термінових найпростіших заходів, спрямованих на порятунок життя людини й попередження можливих ускладнень при нещасному випадку або раптовому захворюванні, проведених на місці події

Предмет

вивчення навчальної дисципліни

«Основи медичних знань»

невідкладні стани, які несуть загрозу життю та здоров'ю при нещасних випадках, травмах, кровотечах, отруєннях і загрозливих для життя станах, їх профілактика з урахуванням оздоровчого впливу фізичної терапії, ерготерапії.

Лекції

Лекція № 1. Предмет, завдання та значення дисципліни «Основи медичних знань».

Поняття про здоров'я та хворобу.

Лекція № 2. Гігієна у фізичній терапії, ерготерапії.

Лекція № 3. Основні захворювання серцево-судинної системи. Невідкладні стани при них і перша долікарська медична допомога.

Лекція № 4. Гострі отруєння. Невідкладні стани при них і перша медична допомога.

Лекція № 5. Травми. Надання першої долікарської медичної допомоги, транспортна іммобілізація.

Лекція № 6. Кровотеча.

2. Поняття «здоров'я»

*«Здоров'я треба заробити.
Його неможливо купити.
Ніхто не продасть його
вам».*

(Поль Брегг, 1991)

*«Не жити заради їди, а
їсти заради життя»*

Пол Чáппиус Брэгг

Видатний американський діяч нетрадиційної медицини, натуропат, пропагандист здорового способу життя, діяч американського руху здорового харчування, бізнесмен та шоумен.

ВООЗ

«Здоров'я — це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб та фізичних вад».

Здоров'я - це природний динамічний стан організму, який характеризується його самоврівноваженістю і врівноваженістю з навколишнім середовищем у духовному, фізичному, а також соціальному плані й ефективно протидіє захворюванням.

Рівновага людини?

Рівновага людини з навколишнім світом

- це комфортне самопочуття людини навколишньому світі

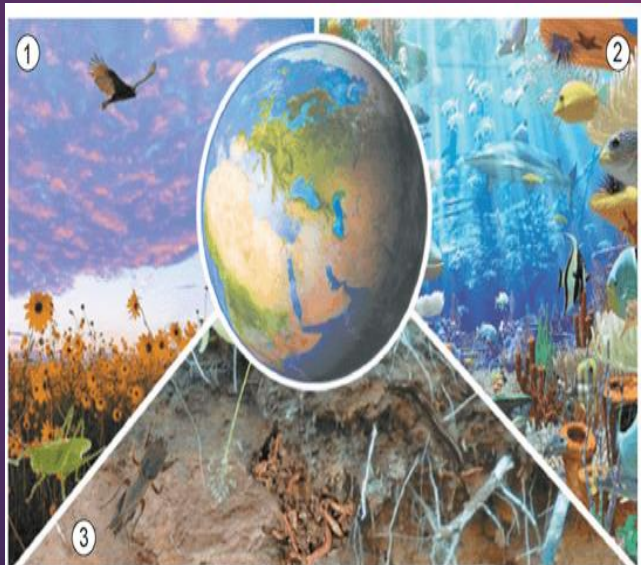
Такий стан передбачає сприятливе поєднання як природних так і соціальних умов життя:

Умови життя

Природні

Температура повітря
Атмосферний тиск
Інші фізичні параметри

Мал. 145. Наземно-повітряне (1), водне (2) й ґрунтове (3) середовища життя на Землі

Соціальні

Культура
Побут
Суспільно-виробничі відносини

Внутрішня рівновага організму людини

Баланс

Внутрішня гармонія

всіх функціональних систем організму

Серцево-судинна
Дихальна
Нервова
Гуморальна
інші

передбачає стан
психічної
зрівноваженості та
духовної цілісності
особистості

АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

Духовне здоров'я

- ▶ це прагнення до істини, добра
- ▶ це здатність діяти із любові до ближнього
- ▶ це причетність до живої і неживої природи

Духовне здоров'я

є головним джерелом життєвої сили й енергії

ХАРАКТЕРИСТИКА

здатність людини

- ▶ співчувати
- ▶ співпереживати
- ▶ надавати допомогу іншим
- ▶ бажання покращити навколишнє життя і активно сприяти цьому
- ▶ чесність і правдивість
- ▶ самовдосконалення особистості як частини вдосконалення світу

НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА

ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я

ЛЮДЯНІСТЬ
ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ
ЛЮБОВ
ПОРЯДНІСТЬ
ПОВАГА

ЗДАТНІСТЬ ДО

▶ СПІВПЕРЕЖИВАННЯ ТА СПІВЧУТТЯ

- ▶ ДОБРОСОВІСТНІСТЬ
- ▶ ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ
 - ▶ ПОРЯДНІСТЬ
 - ▶ ТЕРПИМІСТЬ

*Людина починається з добра,
Із ласки і великої любові,
Із батьківської хати і двора,
З поваги, що звучить у кожному слові.
Людина починається з добра,
З уміння співчувати, захистити.
Це розуміти всім давно пора,
Бо ми прийшли у світ добро творити.
Людина починається з добра,
Із світла, що серця переповняє.
Ця істина, як світ, така стара,
А й досі на добро нас надихає*

Любов Забашта Костюк

Психологічний аспект здоров'я

«Тіло не хворіє окремо і незалежно від душі»

Сократ

Психологічне здоров'я

стан душевного благополуччя (комфорту),
адекватне ставлення до навколишнього світу,
відсутність **хворобливих психічних явищ** (фобій,
неврозів)

Критерії психологічного здоров'я.

- ▶ **ПОЗИТИВНЕ** самовідчуття (позитивний **емоційний фон** настрою)
- ▶ **ВИСОКИЙ РІВЕНЬ** розвитку
- ▶ **УСПІШНЕ** проходження **вікових криз**
- ▶ **АДАПТОВАНІСТЬ** до соціуму (вміння пристосовуватися до мінливих умов)

Психологічно здорова людина

- ▶ не відчуває страхів, коли на цього немає реальних підстав;
- ▶ не боїться брати відповідальність за свої вчинки;
- ▶ воліє мислити самостійно

Фізичний аспект здоров'я

передбачає **оптимальне**
(без істотних відхилень)
функціонування всіх систем
організму людини:

Серцево-судинна

Дихальна

М'язова

Інші системи

Поняття «фізичне здоров'я»

Уміння володіти своїм
тілом,
фізичною
витривалістю,
високим рівнем
працездатності

Тіло

Фізична витривалість

Працездатність

Витривалість

— здатність організму до тривалого виконання будь-якої роботи **без помітного зниження працездатності** .

Рівень витривалості визначається часом, протягом якого людина може виконувати задану фізичну роботу (**різновид діяльності**).

Витривалість людини можна охарактеризувати як **здатність організму протистояти втомі**.

Оцінка здоров'я популяції

Медико-статистичні показники

Народжуваність

Фізичний розвиток

Середня тривалість життя

Захворюваність

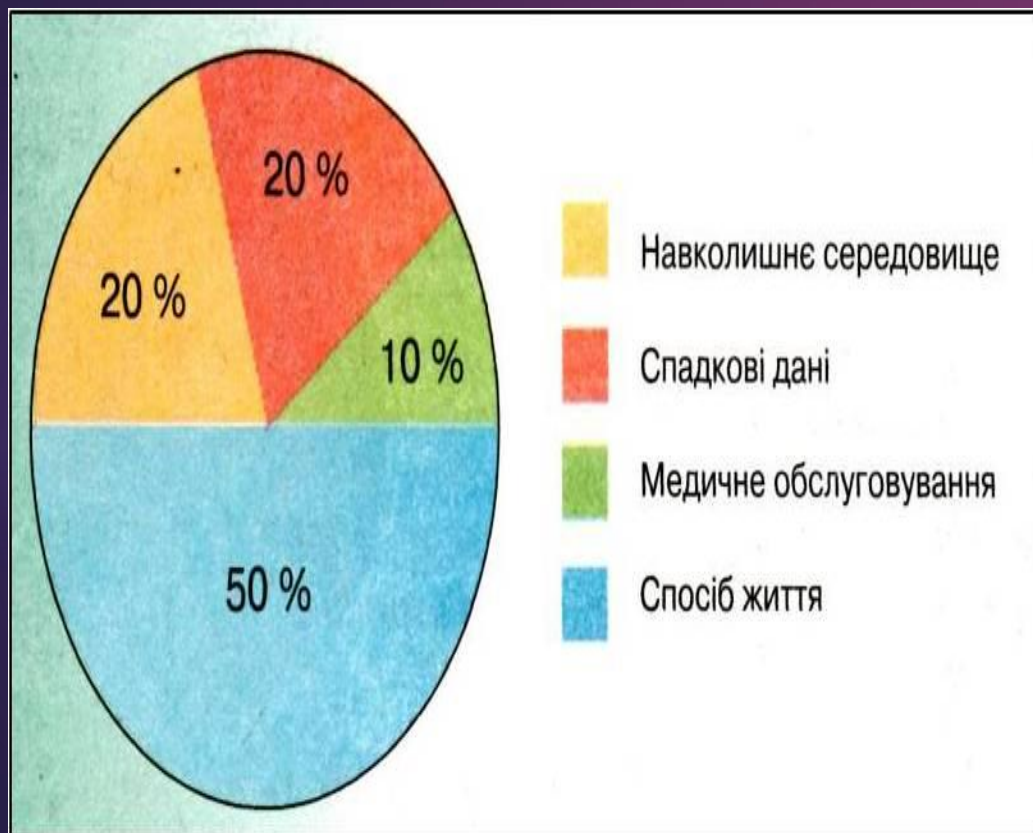
Смертність

Рівень здоров'я людини

оцінюється за рівнем гомеостазу – здатність організму підтримувати постійність складу і властивостей внутрішнього середовища та стабільність основних фізіологічних функцій організму

Рівень здоров'я людини

(за даними ВООЗ)

– на 10 % від рівня охорони здоров'я

лікувально-профілактичних та санітарно-протиепідеміологічних заходів (профілактика виникнення та поширення інфекційних захворювань, регулярні обстеження жінок, флюорографічні та інші профілактичні обстеження для ранньої діагностики захворювань, якість надання медичної допомоги тощо);

– на 20 % від біологічних факторів

(віку, статі, спадковості, конституції);

– на 20 % від стану довкілля

в якому живе людина (стану повітря, води, продуктів харчування, рівня радіації та інших факторів, які забезпечують здорове та комфортне існування);

– на 50 % від способу життя, умов життя та праці

Здоровий спосіб життя -
Хворобам нема вороття

Рівень здоров'я

визначається

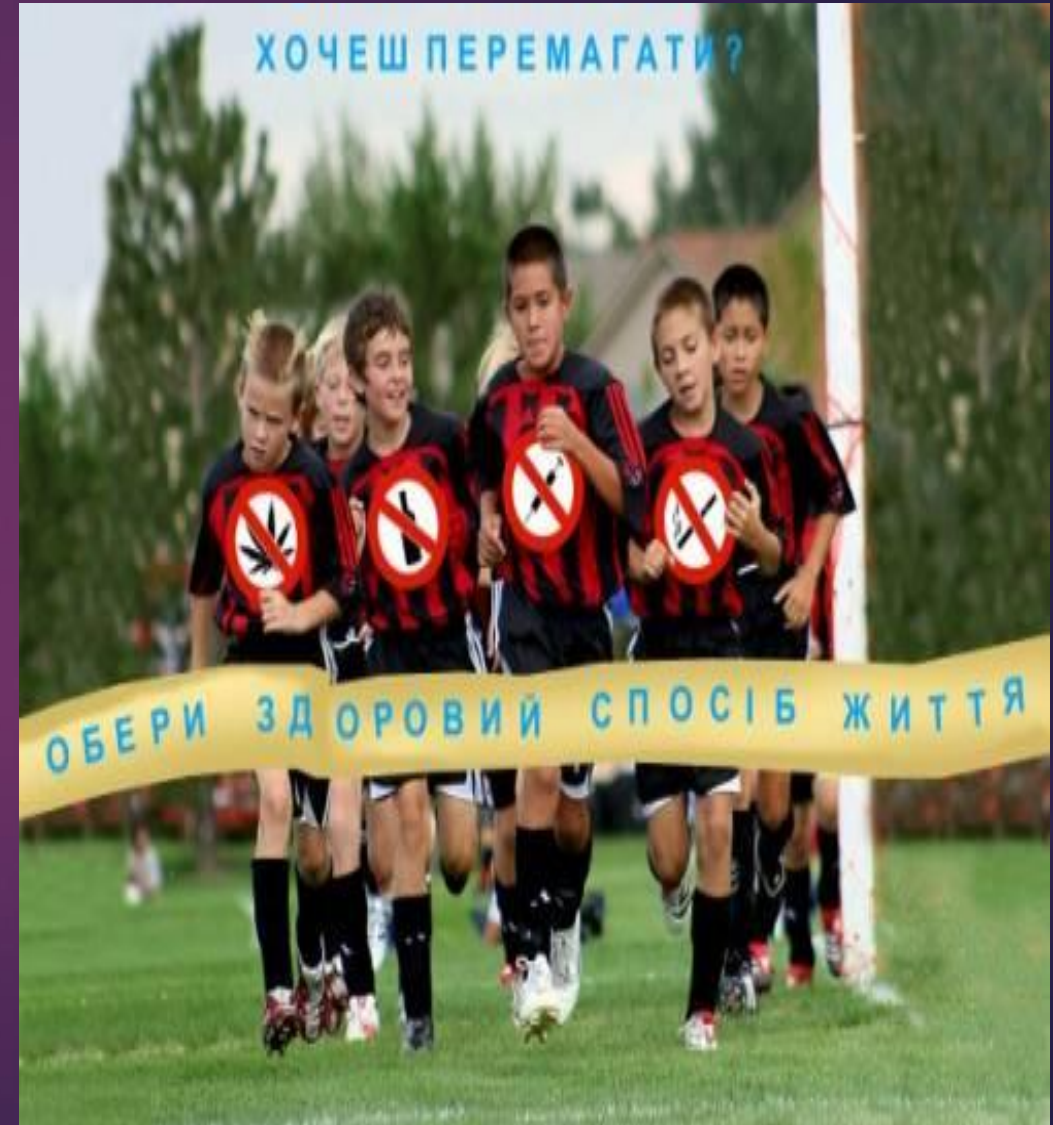
способом його життя

Здоровий спосіб життя

*Все в людській діяльності,
що стосується
збереження і зміцнення здоров'я*

*Все, що сприяє виконанню людиною
своїх людських функцій
через діяльність з оздоровлення умов
життя - праці, відпочинку, побуту*

Здоровий спосіб життя

Раціональний режим

Гігієнічна поведінка людини в побуті, під час навчання, на виробництві

Постійна фізична активність

Формування здорового способу життя

Формування здорового способу життя

*«У нашому розпорядженні **дев'ять лікарів**, які завжди готові **допомогти у створенні прекрасного здоров'я**. Вони гарантують **стовідсотковий успіх**.*

Вони ніколи не завдають шкоди пацієнту, хоч пацієнт, не розуміючи користі, часто ігнорує їх.

Вони завжди готові допомогти нам!

*сонячне світло
свіже повітря
чиста вода
природне харчування
голодування
фізичні вправи
відпочинок
хороша постава
розум*

(Поль Брегг, 1991)

Формування здорового способу життя

Формування усвідомленого ставлення громадян до здоров'я;

Дотримання режиму здоров'я, гігієни харчування;

Поліпшення стану психічного здоров'я населення;

Профілактика та подолання шкідливих звичок (тютюнокуріння, наркоманії, токсикоманії, алкоголізму тощо);

Розвиток фізичної культури, спорту

Організація дозвілля

Статеве виховання

Резерви здоров'я

Фізичний стан

Спосіб життя

Фізичний стан – здатність людини виконувати фізичну роботу

**Регулярні заняття фізичними вправами
сприяють зміцненню здоров'я, попередженню захворювань**

Фізичні вправи

Механізми лікувальної дії фізичних вправ

- ▶ Тонізуючий (стимулюючий)
- ▶ Загальнотонізуючий
- ▶ Місцевий (симптоматичний) тонізуючий
- ▶ Трофічний
- ▶ Компенсаторний
- ▶ Нормалізуючий

4. Поняття про хворобу

Хвороба

Порушення життєдіяльності організму під впливом шкідливих подразників зовнішнього чи внутрішнього середовища.

*При цьому знижується пристосованість живого організму до зовнішнього середовища й **водночас** мобілізуються його захисні сили*

Причини хвороби (етіологія)

- ▶ Інфекції
- ▶ Травми
- ▶ Переохолодження
- ▶ Перегрівання
- ▶ Неправильне харчування
- ▶ Малорухомий спосіб життя
- ▶ Шкідливі звички
- ▶ Стреси
- ▶ Недосипання

Алергічні фактори

Алергія - підвищена чутливість організму до різних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Швидкі реакції

(виникають швидко і розвиваються через 15-20 хв після контактування організму із алергеном)

Анафілактичний шок.

Сповільнені реакції

(через декілька годин, днів)

Ураження шкіри (дерматити)

Бронхіальна астма

Інші

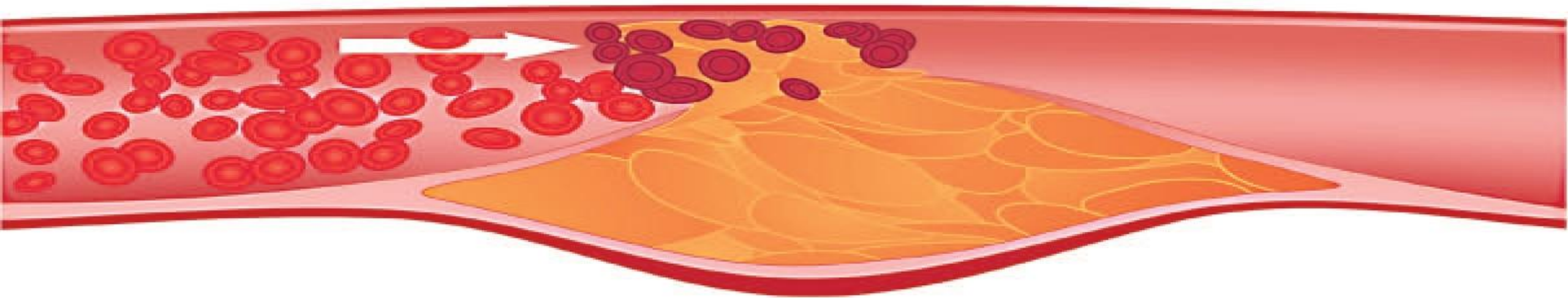
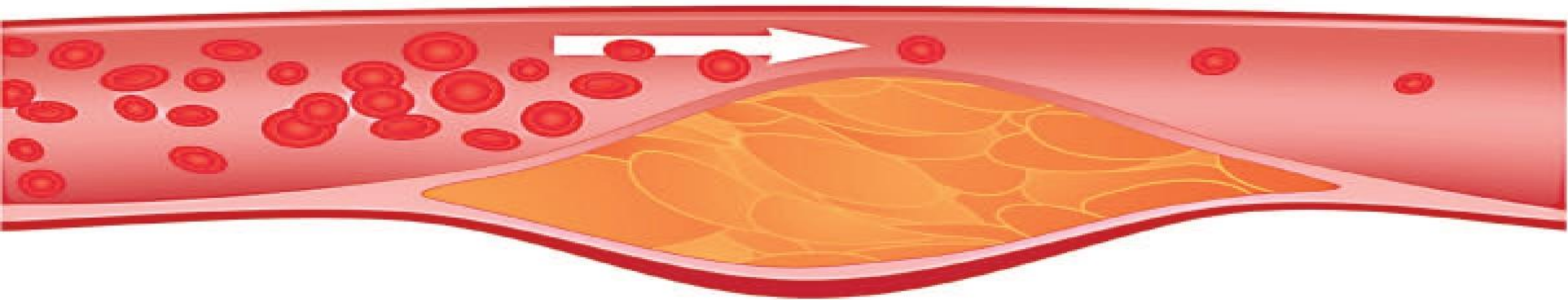
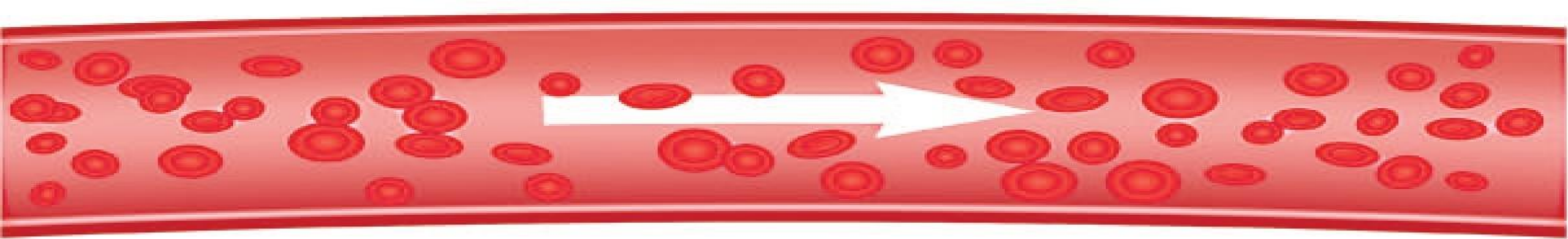
Періоди розвитку хвороби

- ▶ *Прихований* (латентний, інкубаційний)
- ▶ *Продромальний* (проміжок між першими симптомами захворювання і повним розвитком хвороби)
- ▶ *Період виражених проявів* (розпалу хвороби)
- ▶ *Кінець хвороби* (видужання, рецидив, хронічна форма, смерть)

Латентний період

- ▶ Завдяки опірності організму, його пристосувальним реакціям до того або іншого хвороботворного фактора відсутні суб'єктивні, а в деяких випадках - об'єктивні симптоми

Приклад: Внаслідок розвитку атеросклерозу атероматозні бляшки, (відкладання холестерину), **довго не проявляються клінічно**

Продромальний період

▶ Відрізок часу від перших ознак хвороби до повного її прояву

▶ Іноді цей період має яскраві клінічні прояви:

Крупозна пневмонія

Дизентерія

Коронаровирус

▶ В інших випадках симптоми невиражені

Період виражених проявів

(період розпалу хвороби)

Характеризується

певним розвитком клінічної картини,

ПОЯВОЮ

специфічних симптомів і синдромів захворювання:

Приклад:

- ▶ типова тріада (гіперглікемія, глюкозурія, поліурія) при цукровому діабеті

Кінець хвороби

може бути наступним:

- ▶ Одуjuanня (повне і неповне)
 - ▶ Рецидив
 - ▶ Перехід у хронічну форму
 - ▶ Смерть
-
- ▶ *У період видужання* провідні симптоми цього захворювання проходять, залишаючи наслідки

Наприклад:

після інфекційних захворювань - відчуття слабкості, зменшення маси тіла тощо).

Характер перебігу хвороби

- ▶ *Гострий*
- ▶ *Підгострий*
- ▶ *Хронічний*

Гострі захворювання

- ▶ Грип
- ▶ Отруєння різними речовинами
- ▶ Крупозна пневмонія
- ▶ Дизентерія
- ▶ Гепатит

Внаслідок недостатнього лікування (недотримання лікарських рекомендацій, порушення режиму) **гострі** захворювання можуть мати *хронічний перебіг*

Наприклад:

гостре запалення печінки переходить у хронічний гепатит - хронічне запалення печінки

Підгострий перебіг

Перехідний період

між

гострою і хронічною формою

Наприклад: перехід гострого нефриту (запалення нирок) у хронічний.

► **Ремісія** - покращення стану внаслідок хронічного перебігу під впливом лікування

Наприклад: ремісія при хронічному гастриті

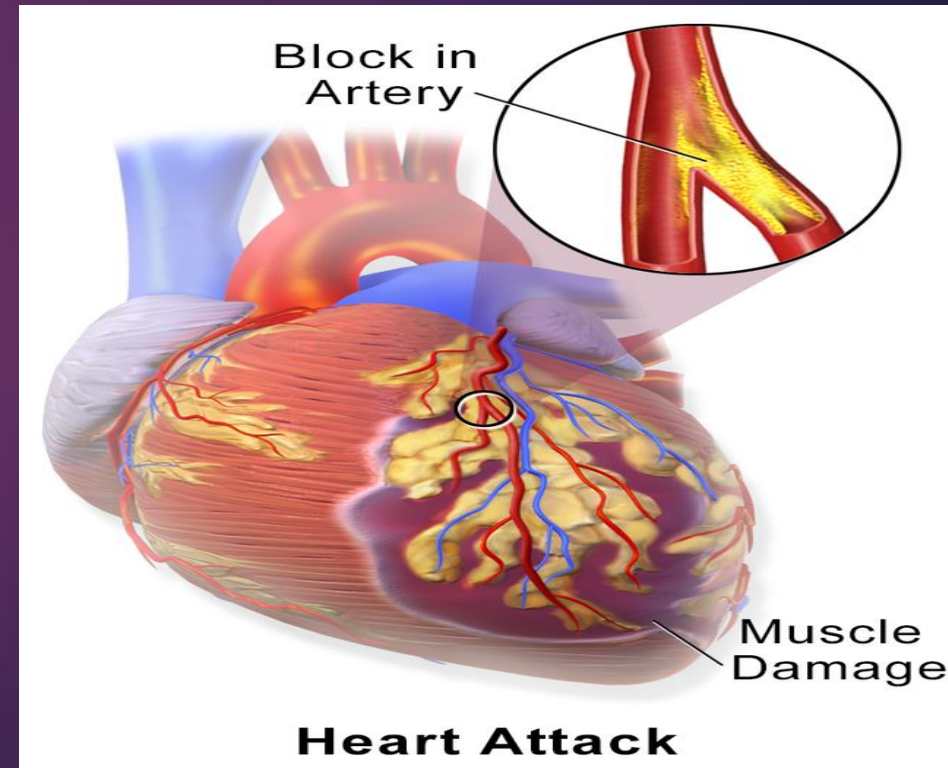
Рецидив

- ▶ Поява симптомів хвороби після тривалої їх відсутності

Наприклад: рецидив виразкової хвороби

- ▶ У процесі перебігу того або іншого захворювання можуть виникати ускладнення

Наприклад: внаслідок ЖКХ - розрив ж. міхура, запалення очеревини

Кожне захворювання проявляється відповідними ознаками - **симптомами**

Наприклад: кашель є ознакою (симптомом) запалення бронхів - бронхіту.

Симптоми

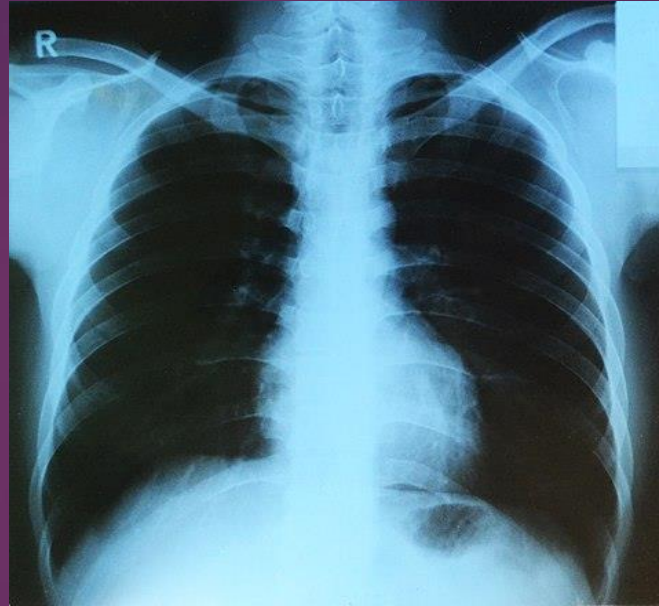
Суб'єктивні (головний біль при гіпертонічній хворобі, що відчуває сам хворий)

Об'єктивні (при ваді серця прослуховується шум під час огляду серця за допомогою фонендоскопа)

Симптоми захворювання

- ▶ Клінічні
- ▶ Лабораторні
- ▶ Рентгенологічні
- ▶ Електрокардіологічні
- ▶ Ультразвукові
- ▶ Томографічні

*На основі зіставлення й аналізу низки симптомів
можна зробити **висновок** про те,
якими захворюваннями хворіє людина*

Синдром

Діагноз

Визначення хвороби на основі досліджень хворого

- ▶ Діагноз визначає лікар, проаналізувавши сукупність ознак хвороби, які мають єдине патогенетичне походження й називаються *синдромом*
- ▶

Класифікація хвороб

Міжнародна класифікація хвороб 10 перегляду

Класи	
A00-B99 Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	21
C00-D48 Новоутворення	7
D50-D89 Хвороби крові і кровотворних органів та окремі порушення з залученням імунного механізму	6
E00-E90 Хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин	8
F00-F99 Розлади психіки та поведінки	11
G00-G99 Хвороби нервової системи	11

Міжнародна класифікація хвороб 11 перегляду

- ▶ 20 травня 2019 р. у Женеві ВООЗ представила нове 11-те видання Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-11) на Всесвітній асамблеї охорони здоров'я
- ▶ Це найбільш повний та систематизований перелік відомих і визнаних доказовою медициною хвороб та станів.
- ▶ Ним користуються медики, страхові компанії та застосовують у системі охорони здоров'я для прийняття рішень по всьому світу.
- ▶ МКХ-11 набере чинності після погодження з усіма країнами ВООЗ

Які зміни внесли до МКХ-11?

- ▶ У новому виданні МКХ-11 вперше ігрова залежність класифікується як **психічний розлад**.
- ▶ Такий розлад характеризують як **поведінкову залежність від азартних ігор** — онлайн і офлайн.
- ▶ Діагностувати його зможуть у разі **виявлення порушення** в особистій, сімейній, соціальній поведінці, що спостерігається **щонайменше 12 міс**.
- ▶ **Змінилися підходи до класифікації інсульту:** тепер це захворювання мозку, а не системи кровообігу.
- ▶ У МКХ-11 цілий розділ присвячений **сексуальному здоров'ю**.

МКХ-11

- ▶ Менше термінів для діагностування **посттравматичного стресового розладу**: діагностувати розлад буде легше;
- ▶ **Алергії** — захворювання імунної системи: таке групування покращить розуміння реакцій людини;
- ▶ **Спеціальні коди щодо антибіотикорезистентності**, це допоможе точніше визначати ефективність ліків по всьому світу.

Нова класифікація в фізичній реабілітації

Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ)

Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони
здоров'я України
23.05.2018 № 981

МКФ

МКФ

МІЖНАРОДНА
КЛАСИФІКАЦІЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ,
ОБМЕЖЕННЯ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
І ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони
здоров'я України
23.05.2018 № 981

МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБМЕЖЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ І ЗДОРОВ'Я

- ▶ *Загальна мета класифікації МКФ - визначити уніфіковану і стандартизовану мову та схеми опису станів здоров'я та станів, пов'язаних із здоров'ям.*
- ▶ *Воно впроваджує визначення компонентів здоров'я та деяких пов'язаних із здоров'ям компонентів добробуту (таких, як освіта та праця).*

Загальний огляд складових МКФ

В контексті здоров'я:

- ▶ **Функції організму** - це фізіологічні функції систем організму (в тому числі психологічні функції).
- ▶ **Структури організму** – це анатомічні частини тіла, такі як органи, кінцівки та їх складові частини.
- ▶ **Порушення** – це проблеми, що виникають у функціях або структурах, такі як істотне відхилення або втрата.
- ▶ **Активність** - це виконання особою завдання або дії.
- ▶ **Участь** - це залучення індивіда до життєвої ситуації.
- ▶ **Обмеження активності** - це труднощі, яких може зазнавати особа при виконанні діяльності.
- ▶ **Обмеження можливості участі** - це проблеми, яких може зазнати особа при залученні до життєвих ситуацій.
- ▶ **Фактори навколишнього середовища** створюють фізичне і соціальне оточення, середовище відносин і установок, де люди живуть і проводять свій час.

МКФ

Частина 1.

Функціонування та обмеження життєдіяльності

- ▶ (а) Функції та структури організму
- ▶ (б) Активність та участь

Частина 2.

Контекстуальні фактори

- ▶ (в) Фактори навколишнього середовища
- ▶ (г) Особистісні фактори

7.

Поняття перша медична допомога

Види медичної допомоги

Перша медична допомога (долікарська, тобто коли поміч надається не спеціалістами)

- самодопомоги (потерпілий допомагає сам собі);
- взаємодопомоги (допомога надається особою, що перебуває поряд);

Кваліфікована медична допомога (надається кваліфікованими медичними спеціалістами)

Спеціалізована медична допомога (надається вузькими спеціалістами медичної галузі: кардіохірургічна, офтальмологічна, пульмонологічна тощо).

Перша медична допомога

комплекс екстрених медичних заходів, які надаються хворому або потерпілому на місці пригоди та під час доставлення в медичний заклад самим потерпілим чи особою, яка перебуває поруч.

Перша медична допомога може бути різною, залежати від того, хто її надає.

Перша медична допомога

- ▶ Комплекс **найпростіших, термінових та необхідних заходів**, які проводяться до прибуття лікаря чи доставки потерпілого в медичний заклад і **спрямовані на відновлення і збереження його життя та здоров'я**.
- ▶ Подавати першу допомогу потерпілому необхідно швидко, однак так, щоб це **жодним чином не відбилося на її якості**.

Види першої медичної допомоги

- ▶ **Некваліфікована допомога** (яка надається немедичним працівником в умовах, коли немає потрібних засобів та інструментів);
- ▶ **Кваліфікована (долікарська) допомога** (яка надається медичним працівником або особами, що пройшли спеціальну підготовку з надання долікарської допомоги);
- ▶ **Допомога, яку надає лікар** (що має у своєму розпорядженні потрібні інструменти, апарати, медикаменти, кров і кровозамінники тощо).

Першої медичної допомоги потребують особи, з якими трапився нещасний випадок або раптово виникли тяжкі, загрозливі для життя захворювання

Нещасний випадок - ушкодження органів людини або порушення їх функції при раптовій дії факторів навколишнього середовища.

Наприклад:

- ▶ Падіння з висоти часто супроводжується переломами кісток
- ▶ Сильний удар або невдалий стрибок закінчується вивихом або розтягненням зв'язок
- ▶ Поранення гострим предметом викликає сильну кровотечу

Ураження, зумовлені негативним впливом факторів навколишнього середовища:

- ▶ Опіки
- ▶ Відмороження
- ▶ Перегрівання організму в результаті теплового та сонячного ударів
- ▶ Ураження електричним струмом утоплення
- ▶ Отруєння хімічними речовинами й лікарськими препаратами
- ▶ Укуси тварин
- ▶ тощо.

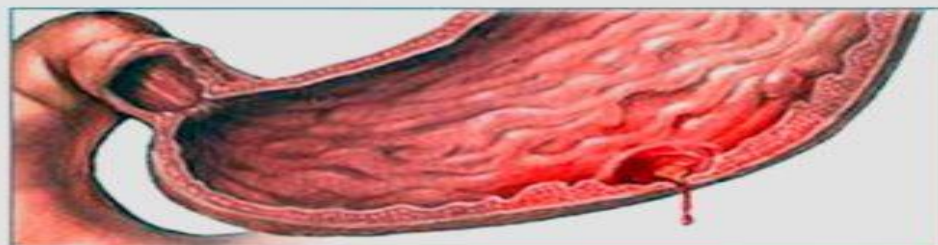
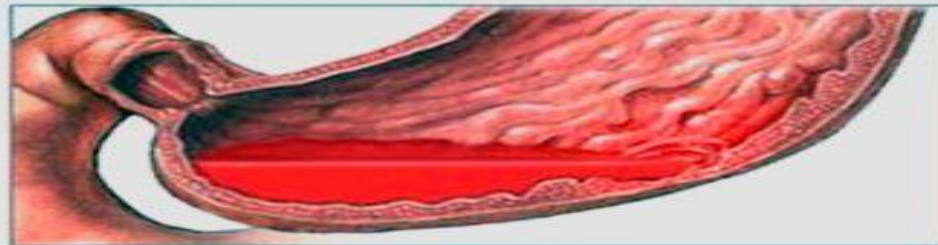
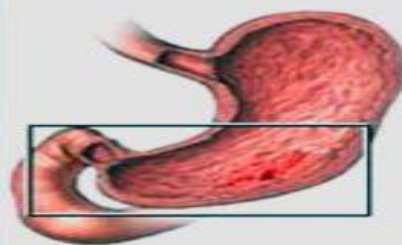
Гострі захворювання

- ▶ Різні захворювання, для яких є характерною **одна загальна риса - несподіваний, гострий вияв хвороби на тлі, як здається, повного здоров'я людини.**

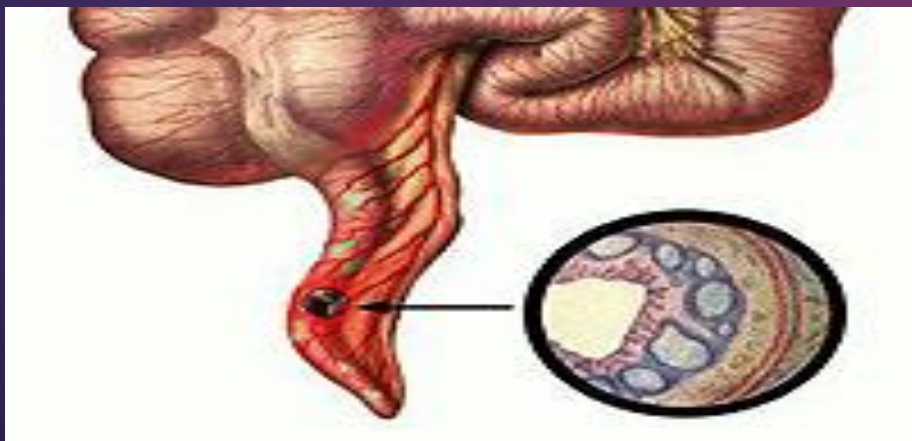

Захворювання черевної порожнини

▶ Проникаюча виразка шлунка

▶ Гострий апендицит

▶ Гостра кишкова непрохідність тощо

Гострі інфекційні захворювання

До гострих захворювань прирівнюються загострення й ускладнення різних хронічних захворювань:

прояв первинної зупинки кровообігу

інфаркт міокарда

загрозливі порушення серцевого ритму

приступи стенокардії (грудної жаби)

шлункова кровотеча в людини, яка тривалий час страждає виразковою хворобою шлунка або дванадцятипалої кишки

напад задухи у хворого на бронхіальну астму та ін.

Перша медична (долікарська) допомога

ВКЛЮЧАЄ ЗАХОДИ:

Негайне припинення дії зовнішніх ушкоджуючих факторів (електричний струм, висока або низька температура, механічні здавлювання тощо) і надання допомоги потерпілому (витягування з води; винесення з палаючого приміщення або приміщення, де накопичились отрути, тощо)

Надання першої медичної допомоги потерпілому залежно від характеру й виду травми, нещасного випадку або гострого захворювання

(зупинка кровотечі, накладання пов'язки на рану, штучна вентиляція легенів, непрямий масаж серця тощо)

Послідовність дій
першої медичної
(долікарської) допомоги

Оцінити ситуацію щодо можливої загрози для потерпілого і тих хто надає допомогу

- ▶ Усунути дію чинників, що становлять небезпеку для життя та здоров'я:
- ▶ звільнити від дії електричного струму;
- ▶ загасити вогонь на одязі;
- ▶ витягнути з води;
- ▶ зупинити рухомі механізми чи виробниче устаткування;
- ▶ винести потерпілого із небезпечної зони (приміщення, наповненого чадним газом);

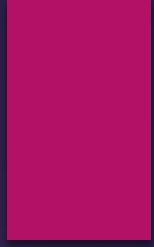
Оцінити стан потерпілого

Визначити:

- ▶ Потерпілий знаходиться при свідомості?
- ▶ Його серце та легені забезпечують достатнє постачання насиченої киснем крові?
- ▶ Є чи немає в нього травми шиї або хребта тощо?
- ▶ Чи є загорода для життя потерпілого?
- ▶ Скласти послідовність дій щодо його рятування.

Приступити до надання першої допомоги потерпілому в порядку терміновості

- ▶ Відновити прохідність дихальних шляхів;
- ▶ Зробити штучне дихання та закритий масаж серця;
- ▶ Спинити кровотечу;
- ▶ Накласти пов'язку тощо;
- ▶ Підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичної допомоги;
- ▶ Викликати швидку медичну допомогу або лікаря, чи доставити потерпілого в найближчий медичний заклад.

ОЗНАКИ

ЗА ЯКИМИ ШВИДКО МОЖНА ОЦІНИТИ
СТАН ПОТЕРПІЛОГО

Свідомість

- ▶ ясна
- ▶ порушена (потерпілий загальмований або збуджений)
- ▶ відсутня;

Дихання

- ▶ нормальне
- ▶ порушене (поверхнєве, неритмічне, хрипле)
- ▶ відсутнє;

Серцеві скорочування

- ▶ добре визначаються (ритм правильний або неправильний)
- ▶ погано визначаються
- ▶ відсутні;

Зіниці

- ▶ розширені
- ▶ звужені;

Колір шкіри та видимих слизових оболонок (губ, очей)

- ▶ рожеві
- ▶ бліді
- ▶ синюшні.

Здоровье - не безграничный дар
природы, его дается,
на труд, на покой,
того мира бережно.

Але здоров'я подобним базисом
в чому закластися від нас
самої, від її способу життя,
улюб. роботи, харчування,
її вихованні і фізичності.

(І. П. Погода)

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!